

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НОВОВОЛИНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Інституту
Чорний Р.С.
«__» _____ 2021 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Шинкарик М.І. _____
«__» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»
ступінь вищої освіти – перший / бакалаврський
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньо-професійна програма «Фінанси»

Кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практич. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	IV	8	48	48	6	4	44	150	8
Заочна	IV	7	4	2	-	-	144	150	8

Нововолинськ – ЗУНУ, 2021

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», затвердженої Вченою радою ТНЕУ (протокол № 7 від 30.05.18р.).

Робочу програму склала викладач кафедри фундаментальних та гуманітарних дисциплін Бортнік Наталія Володимирівна.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін, протокол №1 від 31 серпня 2021 року.

В.о.завідувача кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
к.е.н., доцент кафедри _____ Н.О.Кравчук

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № _____ від _____ р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності,
д.е.н., проф. _____

Кириленко О.П.

**I. Структура робочої програми навчальної дисципліни
«МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»**

1. Опис дисципліни «Місцеві фінанси»

Дисципліна - «Місцеві фінанси»	Галузь знань, напрям підготовки, професійна орієнтація, кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ESTS: Денна- 5 Заочна - 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Статус дисципліни – нормативна дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів- 4	Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Освітньо-професійна програма «Фінанси»	Рік підготовки: 2021/2022 Семестр-7
Кількість змістовних модулів-	Ступінь вищої освіти – перший / бакалаврський	Лекції: денна-48год.; заочна-4; Практичні заняття: Денна-48; Заочна -2
Загальна кількість Заочна - Годин-150 год.; Денна-150год.		Самостійна робота: Денна-48год.; Заочна-144год.
Тижневих годин – 19 год. Аудиторних годин – 12 год.		Вид підсумкового контролю-екзамен

II. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Програма й тематичний план дисципліни зорієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами знань про сутність і роль місцевих фінансів у економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень та механізм їх функціонування. Вивчення основних тем дисципліни сприятиме формуванню базових знань з основ місцевих фінансів, ролі місцевих фінансових органів у процесі виконання бюджетів за доходами і видатками, технології бюджетного планування і контролю за бюджетними коштами на місцевому рівні.

Головним завданням вивчення курсу є вивчення суті і значення місцевих фінансів, засад їхнього функціонування як одного з дієвих важелів економічної політики органів місцевого самоврядування; набуття вмінь аналізувати ефективність формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Оволодіння курсом повинно сформувати у студентів базові знання з основ місцевих фінансів, виробити практичні навички та вміння щодо управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення дисципліни "Місцеві фінанси" студенти повинні :

- засвоїти теоретичні основи функціонування місцевих фінансів;
- вміти проводити операції пов'язані з плануванням доходів і видатків місцевих бюджетів;
- здійснювати обробку документів, що використовуються в організації бюджетного процесу на місцевому рівні;
- формувати вихідну інформацію для подання іншим учасникам бюджетного процесу;
- проводити контрольну-аналітичну роботу за цільовим витрачанням бюджетних коштів;
- набути навиків використання теоретичних знань на практиці.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність працювати у команді.

Здатність працювати автономно.

Спеціальні компетенції

Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Розуміння особливостей формування і реалізації бюджетної політики та здатність використовувати набуті знання для обґрунтування управлінських рішень щодо удосконалення механізму її реалізації.

Здатність використовувати сучасні технології бюджетування у бюджетному процесі на державному і локальному рівнях та виявляти бюджетні ризики.

Володіння технологіями, методами та інструментами управління бюджетними ресурсами.

Здатність оцінювати фінансову спроможність територіальних громад.

Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій для виявлення фіскальних дисбалансів та здійснення бюджетного регулювання.

2.4. Передумови вивчення дисципліни

Для вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» необхідними є отримані студентами знання та вміння із дисциплін «Економічна теорія», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Фінанси», «Бюджетна система», «Державні фінанси».

2.5. Програмні результати навчання.

Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

Знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

Вміти застосовувати сучасні технології бюджетування у бюджетному процесі.

Володіти методичним інструментарієм оцінювання фінансової спроможності територіальних громад.

Застосовувати управлінські навички у процесі формування і використання бюджетних ресурсів, вміти формувати бюджетні програми та оцінювати їх ефективність.

Вміти аналізувати причини фіскальних дисбалансів та володіти інструментарієм здійснення бюджетного регулювання.

Уміти виявляти бюджетні ризики, оцінювати їхній вплив та застосовувати управлінські навички нейтралізації негативної дії бюджетних ризиків

III. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури

Вчення про місцеві фінанси та його формування. Наука про місцеві фінанси як окрема галузь фінансової науки та процес її формування. Інститут місцевого самоврядування як необхідна передумова функціонування місцевих фінансів. Об'єкт та предмет вивчення. Мета дисципліни.

Сутність місцевих фінансів. Склад місцевих фінансових інститутів: місцеві бюджети; місцеві податки і збори; позабюджетні в т. ч. валютні фонди; місцеві запозичення, комунальний кредит; об'єкти комунальної власності; інші фінансові ресурси, які надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування згідно чинного законодавства.

Функції місцевих фінансів.

Роль місцевих фінансів в економічній системі держави. Вплив місцевих фінансів на соціально-економічний розвиток країни і окремих її територій, на фінансову стабільність і фінансову безпеку держави, становлення демократичного суспільства, піднесення добробуту населення.

Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Формування нормативної бази місцевих фінансів України за роки незалежності.

Література [34; 35; 38]

Тема 2. Місцеві бюджети - визначальна ланка місцевих фінансів

Розвиток місцевих бюджетів та їх роль в місцевих фінансах України. Етапи розвитку місцевих бюджетів України. Роль місцевих бюджетів в економічній системі держави.

Формування доходів місцевих бюджетів України. Склад та динаміка власних і закріплених доходів місцевих бюджетів. Структура доходних джерел місцевих бюджетів. Проблеми зміцнення доходної бази місцевих бюджетів.

Принципи розмежування бюджетних видатків. Склад видатків місцевих бюджетів окремих видів. Видатки місцевих бюджетів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів та видатки, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Структура видатків місцевих бюджетів України. Соціальна спрямованість місцевих бюджетів.

Загальний та спеціальний фонди місцевих бюджетів. Джерела формування та напрямки витрачання коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів.

Суть місцевого оподаткування. Місцеве оподаткування як інститут місцевих фінансів. Виникнення та розвиток місцевого оподаткування.

Стан і недоліки місцевого оподаткування в Україні. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України.

Напрями реформування місцевого оподаткування. Проблеми запровадження податку на нерухоме майно. Недоліки і переваги оподаткування нерухомості.

Специфічні вимоги до місцевих податків і зборів. Місцеві податки в зарубіжних країнах.

Література [11; 34; 43]

Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Суть фінансової незалежності місцевого самоврядування. Матеріально-фінансова основа органів місцевого самоврядування. Склад фінансових ресурсів місцевого самоврядування. Роль місцевих бюджетів у формуванні фінансової незалежності місцевого самоврядування. Самостійність місцевих бюджетів: ознаки та шляхи зміцнення. Податкова (фіскальна) самостійність органів місцевого самоврядування.

Суть комунального кредиту, причини існування, переваги у порівнянні з державним кредитом. Продуктивний характер комунального кредиту. Форми комунального кредиту.

Порядок випуску та обігу муніципальних позик. Бюджетний кодекс України про місцеві запозичення. Досвід та проблеми розвитку муніципальних позик в Україні.

Комунальні банки в Україні. Грошово-речові лотереї як форма комунального кредиту.

Цільові фонди органів місцевого самоврядування: порядок формування та напрямки використання.

Література [16; 26; 47]

Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Нові підходи у плануванні доходів і видатків місцевих бюджетів згідно міжбюджетної реформи в Україні, їх значення у забезпеченні конституційних гарантій та справедливому перерозподілі бюджетних ресурсів у бюджетній системі України. Хронологія нормативних документів щодо нових методів планування доходів і видатків місцевих бюджетів.

Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами.

Алгоритм визначення обсягу дотації вирівнювання місцевим бюджетам. Розрахунок прогнозного обсягу доходів місцевих бюджетів. Склад кошика доходів, закріплених за місцевими бюджетами. Розрахунок індексів відносної податкоспроможності адміністративно-територіальної одиниці. Коефіцієнти вирівнювання та їх значення.

Розрахунок обсягів видатків на утримання органів управління. Коригувальні коефіцієнти для міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення і районів.

Розрахунок обсягів видатків на охорону здоров'я. Коефіцієнти коригування видатків на охорону.

Розрахунок обсягів видатків на освіту. Визначення приведенного контингенту учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів.

Розрахунок обсягів видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення. Контингенти отримувачів соціальних виплат.

Розрахунок обсягів видатків на культуру і мистецтво. Розрахунок обсягів видатків на фізичну культуру і спорт. Розрахунок обсягів видатків на утримання підрозділів місцевої міліції. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

Література [18; 22; 45]

Тема 5. Міжбюджетні відносини, їх складові

Бюджетний федералізм: зміст, складові, вплив на бюджетний устрій, особливості реалізації та розвиток.

Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення. Особливості організації міжбюджетних відносин в бюджетній системі України. Суб'єкти міжбюджетних відносин.

Розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи та видами бюджетів - основа організації міжбюджетних відносин.

Сутність фінансового вирівнювання. Стан фінансового вирівнювання в Україні. Середньодушові видатки місцевих бюджетів України та їх динаміка.

Зміст, цілі та методи бюджетного регулювання. Розвиток методів бюджетного регулювання. Метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і

зборів. Нормативи відрахувань та їх види. Надання фінансової допомоги у вигляді трансфертів.

Види бюджетних трансфертів. Чинний порядок розрахунку дотацій вирівнювання місцевим бюджетам: позитивні та негативні аспекти. Субвенції місцевим бюджетам та їх види.

Зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси. Вдосконалення організації міжбюджетних відносин у Бюджетному кодексі України.

Література [31; 35; 41]

Тема 6. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні

Місцеві фінансові органи, їх функції, повноваження, завдання. Нормативна база діяльності місцевих фінансових органів. Організаційна структура місцевих фінансових органів.

Фінансова політика органів місцевого самоврядування.

Зміст бюджетного процесу на локальному рівні, коротка характеристика стадій бюджетного процесу. Роль місцевих фінансових органів у бюджетному процесі. Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Затвердження місцевих бюджетів. Виконання місцевих бюджетів. Періодичність, структура та терміни подання звітності про виконання місцевих бюджетів.

Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу. Організація бюджетних слухань. Досвід бюджетних слухань в Україні. Аудит та фінансовий контроль на всіх стадіях бюджетного процесу.

Виконання місцевих бюджетів органами Державного казначейства України. Розподіл функцій між органами виконавчої влади при казначейському виконанні місцевих бюджетів за доходами. Організація роботи з виконання* місцевих бюджетів за доходами. Проблеми запровадження казначейського виконання місцевих бюджетів за видатками.

Фінансовий контроль, який здійснюється органами місцевого самоврядування, його види та методи. Внутрішній та зовнішній фінансовий контроль.

Література [11; 24; 39]

Тема 7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Громадські послуги, їх зміст та особливості надання на місцевому рівні. Конституційні гарантії надання громадських послуг. Фінансування делегованих повноважень органів державної влади.

Склад місцевого господарства та його роль у місцевих фінансах. Доходи від місцевого господарства. Стан об'єктів комунальної власності.

Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності. Управління фінансами комунальних підприємств.

Видатки місцевих бюджетів на фінансування об'єктів комунальної власності, їх склад та особливості планування.

Особливості фінансів житлово-комунального господарства. Експлуатаційні видатки житлового господарства. Доходи житлового господарства. Комунальні платежі та їх роль у формуванні фінансових ресурсів житлового господарства. Основні фонди та оборотні засоби житлового господарства. Фінансовий план підприємств житлового господарства.

Особливості фінансів комунального господарства. Експлуатаційні видатки комунальних підприємств, їх склад та планування. Виручка від реалізації продукції та послуг. Формування та використання прибутку комунальних підприємств. Основні фонди та оборотні засоби підприємств комунального господарства.

Реформування житлово-комунального господарства в Україні: необхідність, завдання та наслідки.

Особливості фінансів транспортних підприємств.

Література [19; 27; 33]

Тема 8. Місцеві податки та збори та правила їх встановлення.

Основні види місцевих податків і зборів. Платники податку: юридичні та фізичні особи. Визначення платників податку. Об'єкти оподаткування. Ставки податку.

Збір за місця для паркування транспортних засобів. Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності. Туристичний збір. Єдиний податок, Податок на нерухоме майно.

Література [8; 33; 42]

Тема 9. Місцеві позики

Поняття та зміст місцевих позик в Україні. Їх функції та призначення. Порядок надання місцевих позик. Базові умови за яких місцеві ради отримують місцеві позики. Погашення місцевих позик. Форми та види місцевих позик.

Література [6; 19; 43]

Тема 10. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах

Основні типи систем місцевого самоврядування. Найважливіші проблеми фінансів місцевого самоврядування. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів і місцевих бюджетів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування.

Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій.

Місцеве оподаткування за кордоном. Роль надходжень від місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн.

Досвід комунального кредиту. Місцеві позики: особливості випуску, розміщення та обігу, роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевої влади. Фінанси муніципальних підприємств. Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

Література [2; 17; 34]

ІV. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

Денна форма навчання

	У тому числі			Контрольні заходи
	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)	
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури	4	4	4	Теми доповідей
Тема 2. Місцеві бюджети- визначальна ланка місцевих фінансів.	4	4	4	Тестування
Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування	8	8	8	Тестування
Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.	4	4	4	Контрольна робота
Тема 5. Міжбюджетні відносини, їх складові.	4	4	4	Тестування
Тема 6. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні.	4	4	4	Задачі
Тема 7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності.	4	4	4	Задачі
Тема 8. Місцеві податки та збори та правила їх встановлення	4	4	4	Теми доповідей
Тема 9. Місцеві позики	4	4	4	Задачі

Тема 10. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах.	8	8	4	Ректорська контрольна робота
Тренінг			4	
РАЗОМ	48	48		48

Заочна форма навчання

	У тому числі		
	Лекції (год)	Практичні заняття (год)	Самостійна робота (год)
Тема 1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури Тема 2. Місцеві бюджети-визначальна ланка місцевих фінансів.	1	0,5	35
Тема 3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Тема 4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.	1	0,5	35
Тема 5. Міжбюджетні відносини, їх складові. Тема 6. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні.	1	0,5	35
Тема 7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності. Тема 8. Місцеві податки та збори та правила їх встановлення	1	0,5	39
РАЗОМ	4	2	144

V. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

Денна форма навчання

Практичне заняття 1(4год.)

Тема1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури

Мета – закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності місцевих фінансів.

Питання для обговорення

1. Передумови виникнення та формування місцевих фінансів.
2. Суть і функції місцевих фінансів.
3. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави.

Література [34; 35; 38]

Практичне заняття 2 (4 год.)

Тема2. Місцеві бюджети - визначальна ланка місцевих фінансів

Мета – закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності та формування місцевих бюджетів.

Питання для обговорення

1. Виникнення та розвиток місцевих бюджетів України.
2. Формування доходів місцевих бюджетів.
3. Місцеві податки і збори та їх роль в доходах місцевих бюджетів.
4. Склад видатків місцевих бюджетів.
5. Місцеві бюджети в економічній системі держави.

Література [11; 34; 43]

Практичне заняття 3(8год.)

Тема3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення

1. Фінансова незалежність місцевого самоврядування та склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
2. Комунальний кредит і його форми.
3. Цільові фонди органів місцевого самоврядування.

Література [16; 26; 47]

Практичне заняття 4(4 год.)

Тема4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо фінансування видатків місцевого бюджету.

Питання для обговорення

1. Нові підходи у плануванні доходів і видатків місцевих бюджетів згідно міжбюджетної реформи в Україні.
2. Розрахунок показників видатків місцевих бюджетів.
3. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

Література [18; 22; 45]

Практичне заняття 5 (4год.)

Тема5. Міжбюджетні відносини, їх складові

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо формування міжбюджетних відносин.

Питання для обговорення

1. Міжбюджетні відносини: передумови виникнення та особливості організації.
2. Стан фінансового вирівнювання.
3. Методи бюджетного регулювання та їх розвиток.
4. Види міжбюджетних трансфертів.
5. Міжбюджетна реформа та її вплив на місцеві фінанси.

Література [31; 35; 41]

Практичне заняття 6 (4год.)

Тема6. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо основних засад управління фінансами.

Питання для обговорення

1. Суть управління фінансами та значення фінансового контролю.
2. Місцеві фінансові органи, їх функції, повноваження, завдання.
3. Бюджетний процес на локальному рівні.
4. Виконання місцевих бюджетів.

Література [11; 24; 39]

Практичне заняття 7(4 год.)

Тема7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо основних форм фінансового забезпечення підприємств комунальної власності.

Питання для обговорення

1. Громадські послуги, їх зміст та особливості надання на місцевому рівні.
2. Склад місцевого господарства та його роль у місцевих фінансах.
3. Особливості фінансів підприємств житлового господарства.

4. Фінанси підприємств комунального господарства.
5. Особливості організації фінансів дорожнього господарства.

Література [19; 27; 33]

Практичне заняття 8(4 год.)

Тема8. Місцеві податки та збори та правила їх встановлення.

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо об'єктів, суб'єктів оподаткування, ставок місцевих зборів.

Питання для обговорення

1. Основні види місцевих податків і зборів.
2. Платники податку: юридичні та фізичні особи. Визначення платників податку. Об'єкти оподаткування. Ставки податку.
3. Збір за місця для паркування транспортних засобів. З
4. Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності.
5. Туристичний збір.
6. Єдиний податок.
7. Податок на нерухоме майно.

Література [8; 33; 42]

Практичне заняття 9(4 год.)

Тема 9. Місцеві позики

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності та порядку надання місцевих позик.

Питання для обговорення

1. Поняття та зміст місцевих позик в Україні.
2. Їх функції та призначення.
3. Порядок надання місцевих позик.
4. Базові умови за яких місцеві ради отримують місцеві позики.
5. Погашення місцевих позик.
6. Форми та види місцевих позик.

Література [6; 19; 43]

Практичне заняття 10(8 год.)

Тема 10. Основи організації фінансів місцевих органів влади у зарубіжних країнах

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо організації фінансів місцевих органів влади.

Питання для обговорення

1. Основні типи систем місцевого самоврядування. Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн.
2. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
3. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку території.
4. Місцеве оподаткування за кордоном.
5. Досвід комунального кредиту.
6. Фінанси муніципальних підприємств.

Література [2; 17; 34]

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «МІСЦЕВІ ФІНАНСИ»

Заочна форма навчання

Практичне заняття 1(0,5год.)

Тема1. Місцеві фінанси, їх сутність, склад і роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури

Мета – закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності місцевих фінансів.

Питання для обговорення

1. Передумови виникнення та формування місцевих фінансів.
2. Суть і функції місцевих фінансів.
3. Роль місцевих фінансів в економічній системі держави.

Тема2. Місцеві бюджети - визначальна ланка місцевих фінансів

Мета – закріпити поданий на лекції матеріал щодо сутності та формування місцевих бюджетів.

Питання для обговорення

1. Виникнення та розвиток місцевих бюджетів України.
2. Формування доходів місцевих бюджетів.
3. Місцеві податки і збори та їх роль в доходах місцевих бюджетів.
4. Склад видатків місцевих бюджетів.
5. Місцеві бюджети в економічній системі держави.

Література [11; 34; 43]

Практичне заняття 2(0,5год.)

Тема3. Фінансові ресурси місцевого самоврядування

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо формування фінансових ресурсів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення

1. Фінансова незалежність місцевого самоврядування та склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
2. Комунальний кредит і його форми.

3. Цільові фонди органів місцевого самоврядування.

Тема4. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо фінансування видатків місцевого бюджету.

Питання для обговорення

1. Нові підходи у плануванні доходів і видатків місцевих бюджетів згідно міжбюджетної реформи в Україні.
2. Розрахунок показників видатків місцевих бюджетів.
3. Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.

Література [18; 22; 45]

Практичне заняття 3 (0,5год.)

Тема5. Міжбюджетні відносини, їх складові

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо формування міжбюджетних відносин.

Питання для обговорення

1. Міжбюджетні відносини: передумови виникнення та особливості організації.
2. Стан фінансового вирівнювання.
3. Методи бюджетного регулювання та їх розвиток.
4. Види міжбюджетних трансфертів.
5. Міжбюджетна реформа та її вплив на місцеві фінанси.

Тема6. Управління фінансами і фінансовий контроль на регіональному рівні

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо основних засад управління фінансами.

Питання для обговорення

1. Суть управління фінансами та значення фінансового контролю.
2. Місцеві фінансові органи, їх функції, повноваження, завдання.
3. Бюджетний процес на локальному рівні.
4. Виконання місцевих бюджетів.

Література [11; 24; 39]

Практичне заняття 4(0,5 год.)

Тема7. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо основних форм фінансового забезпечення підприємств комунальної власності.

Питання для обговорення

1. Громадські послуги, їх зміст та особливості надання на місцевому рівні.
2. Склад місцевого господарства та його роль у місцевих фінансах.
3. Особливості фінансів підприємств житлового господарства.
4. Фінанси підприємств комунального господарства.
5. Особливості організації фінансів дорожнього господарства.

Тема8. Місцеві податки та збори та правила їх встановлення.

Мета - закріпити поданий на лекції матеріал щодо об'єктів, суб'єктів оподаткування, ставок місцевих зборів.

Питання для обговорення

1. Основні види місцевих податків і зборів.
2. Платники податку: юридичні та фізичні особи. Визначення платників податку. Об'єкти оподаткування. Ставки податку.
3. Збір за місця для паркування транспортних засобів. З
4. Збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності.
5. Туристичний збір.
6. Єдиний податок.
7. Податок на нерухоме майно.

Література [8; 33; 42]

VI. ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Денна форма навчання-48

№ п/п	Тематика	К-сть год.
1.	Правові основи організації місцевої фінансової системи, цілі і принципи її побудови.	1
2.	Місцеві фінанси як складова загальнодержавних фінансів, їх особливості.	1
3.	Економічні та історичні передумови виникнення місцевих фінансів.	1
4.	Необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин.	1
5.	Специфічні ознаки місцевих фінансів.	1
6.	Склад місцевих фінансів.	1
7.	Функції місцевих фінансів.	1
8.	Розподільча функція місцевих фінансів.	1
9.	Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту.	1
10.	Значення місцевих фінансів як інструменту економічного розвитку та джерела фінансування громадських послуг і	1

	економічного розвитку.	
11.	Контрольна функція місцевих фінансів та види і форми її прояву.	1
12.	Формування фінансового механізму на місцевому рівні: його склад та особливості.	1
13.	Функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.	1
14.	Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні.	1
15.	Централізація і децентралізація фінансових відносин: огляд переваг і недоліків.	1
16.	Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.	1
17.	Права та обов'язки Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України щодо вирішення питань організації місцевої фінансової системи.	1
18.	Перелік завдань та обов'язків Державного Казначейства, Державної податкової адміністрації, Контрольно-ревізійного управління та інших фінансових інститутів та установ по забезпеченню дієвості місцевих фінансів в Україні, порядок їх взаємодії з місцевими органами влади.	1
19.	Державне регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.	1
20.	Роль місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади.	1
21.	Компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів, їх участь у бюджетному процесі.	1
22.	Права й обов'язки органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади на етапах складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету.	1
23.	Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.	1
24.	Порядок складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємозв'язок з проектом Державного бюджету та планами економічного і соціального розвитку регіонів.	1
25.	Особливості бюджетного процесу в столиці України м. Києві.	1
26.	Необхідність фінансового планування на різних рівнях місцевих органів влади та управління, методи фінансового планування.	1
27.	Роль місцевих фінансових органів у регіональному фінансовому плануванні.	1
28.	Місцеві бюджети — у складі бюджетної системи.	1
29.	Структура місцевих бюджетів.	1
30.	Принципи формування місцевих бюджетів України.	1
31.	Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.	1
32.	Місцеві бюджети як система фінансових відносин, що складаються між місцевими та державними бюджетами.	1
33.	Місцеві бюджети як організаційна форма мобілізації частини	1

	фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування.	
34.	Види місцевих бюджетів України та їх структура.	1
35.		1
36.	Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.	1
37.	Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування.	1
38.	Шляхи оптимізації структури місцевих бюджетів в Україні.	1
39.	Роль та значення для місцевих фінансів Бюджетного кодексу України.	1
40.	Склад та структура видатків місцевих бюджетів.	1
41.	Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.	1
42.	Фінансування власних та делегованих державою повноважень, порядок їх здійснення та законодавче закріплення.	1
43.	Порядок фінансування з поточного бюджету та бюджету розвитку.	1
44.	Характеристика видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.	1
45.	Тренінг	4
46.	Всього разом	48

Заочна форма навчання

№ п/п	Тематика	К-сть год.
1.	Економічні та історичні передумови виникнення місцевих фінансів.	3
2.	Необхідність місцевих фінансів в умовах ринкових відносин.	3
3.	Специфічні ознаки місцевих фінансів.	3
4.	Склад місцевих фінансів.	3
5.	Функції місцевих фінансів.	3
6.	Розподільча функція місцевих фінансів.	3
7.	Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту.	3
8.	Значення місцевих фінансів як інструменту економічного розвитку та джерела фінансування громадських послуг і економічного розвитку.	3
9.	Контрольна функція місцевих фінансів та види і форми її прояву.	3
10.	Формування фінансового механізму на місцевому рівні: його склад та особливості.	3
11.	Функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.	3

12.	Проблеми становлення і розвитку місцевих фінансів в Україні.	3
13.	Централізація і децентралізація фінансових відносин: огляд переваг і недоліків.	3
14.	Основні напрями зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.	3
15.	Права та обов'язки Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України щодо вирішення питань організації місцевої фінансової системи.	3
16.	Перелік завдань та обов'язків Державного Казначейства, Державної податкової адміністрації, Контрольно-ревізійного управління та інших фінансових інститутів та установ по забезпеченню дієвості місцевих фінансів в Україні, порядок їх взаємодії з місцевими органами влади.	3
17.	Державне регулювання фінансової діяльності органів місцевого самоврядування.	3
18.	Роль місцевих фінансових органів у системі виконавчої влади.	3
19.	Компетенція місцевих органів влади в галузі фінансів, їх участь у бюджетному процесі.	3
20.	Права й обов'язки органів місцевого самоврядування і місцевих органів виконавчої влади на етапах складання, розгляду, затвердження і виконання бюджету.	3
21.	Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.	3
22.	Порядок складання проектів місцевих бюджетів, їх взаємозв'язок з проектом Державного бюджету та планами економічного і соціального розвитку регіонів.	3
23.	Особливості бюджетного процесу в столиці України м. Києві.	3
24.	Необхідність фінансового планування на різних рівнях місцевих органів влади та управління, методи фінансового планування.	3
25.	Роль місцевих фінансових органів у регіональному фінансовому плануванні.	3
26.	Місцеві бюджети — у складі бюджетної системи.	3
27.	Структура місцевих бюджетів.	3
28.	Принципи формування місцевих бюджетів України.	3
29.	Роль місцевих бюджетів у соціальному та економічному розвитку регіонів.	3
30.	Місцеві бюджети як система фінансових відносин, що складаються між місцевими та державними бюджетами.	3
31.	Місцеві бюджети як організаційна форма мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження місцевих органів самоврядування.	3
32.	Види місцевих бюджетів України та їх структура.	3
33.		3
34.	Права та обов'язки місцевих органів влади та управління щодо формування і використання бюджетів.	3

35.	Необхідність розподілу місцевих бюджетів на «загальний фонд» та «спеціальний фонд», їхні джерела та порядок формування.	3
36.	Шляхи оптимізації структури місцевих бюджетів в Україні.	3
37.	Роль та значення для місцевих фінансів Бюджетного кодексу України.	3
38.	Склад та структура видатків місцевих бюджетів.	2
39.	Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.	3
40.	Фінансування власних та делегованих державою повноважень, порядок їх здійснення та законодавче закріплення.	3
41.	Порядок фінансування з поточного бюджету та бюджету розвитку.	3
42.	Характеристика видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.	3
43.	Видатки, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим і міст обласного значення, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.	3
44.	Склад видатків, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.	3
45.	Фінансування видатків з бюджету столиці України м. Києва.	2
46.	Склад місцевих фінансових ресурсів.	2
47.	Централізовані фонди коштів.	2
48.	Місцеві фінансові ресурси.	2
49.	Децентралізовані фонди коштів.	2
50.	Баланс фінансових ресурсів і витрат.	2
	Разом	144

VII. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- аналітичні звіти, реферати, есе
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- ситуаційні завдання;
- аналіз та складання відеороликів;
- підсумковий письмовий екзамен.

VIII. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни "Місцеві фінанси" визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (КПЗ)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
тиждень (5)	тиждень (8)	Згідно наказу №275 від 25 червня 2021 року		

%

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

ІХ. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-10
2.	Комплексні практичні індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1-10
3.	Методичні вказівки для проведення семінарських занять	1-10
4.	Мультимедійний проектор	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Україна. Конституція. Постанова ВРУ від 28.06.1996 р. IV 254/96-ВР // Відомості ЦРУ- 1996. - № 30.
2. Україна. Бюджетний кодекс: чинне законодавство зі змінами та допов. на 25 серпня 2010 року: (Відповідає офіц. текстові) - К.: Алерта: КНТ;ЦУЛ, 2010. -110 с.
3. Україна. Закон «Про власність». - К.: Парламентське видавництво. 2000.-80 с.

4. Україна. Закон «Про державний бюджет України на поточний рік».
5. Україна. Закон «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» № 2939-ХП від 26.01.1993 р. // Закони України: в 11 т. - Верховна Рада України. Інститут законодавства. - К., 1996. - Т. 5. - С. 13-20.
6. Україна. Закон «Про державну податкову службу в Україні» № 509-12 від 04.12.1990 р. // Закони України: в 11 т. - Верховна Рада України. Інститут законодавства. - К., 1996. - Т. 1. - С. 7-37.
7. Україна. Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05. 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - С. 379-429.
8. Україна. Закон «Про місцеві податки і збори» // Місцеве самоврядування. - 1997.- № 3-4. - С. 138-146.
9. Україна. Закон «Про систему оподаткування» № 77/97 від 18.02.1997 р. -ВР // Право України. - 1997. - № 4.
10. Україна. Закон «Про статус гірських населених пунктів в Україні» № 56/95 - ВР від 15.02 1995 р.
11. Україна. Закон «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 р.//Відомості Верховної Ради України. -1997.-№38.
12. Україна. Кабінет Міністрів. Наказ «Про бюджетну класифікацію та її впровадження» від 27.12.2001 р. № 604.
13. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Про затвердження Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами» від 05.09.2001 р. № 1932//Офіційний вісник України. - 2001. - № 47. - С. 124-126.
14. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Про затвердження методики розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між районним бюджетом та бюджетами міст районного значення, сіл, селищ» від 24.12. 2003 р. № 1994.
15. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенції з державного бюджету» від 04.(\$). 2002 р. № 256.
16. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету» від 29.03.2002 р. № 415.
17. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Про затвердження Порядку складання, розгляду та затвердження основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 28.02. 2002 р. № 228.
18. Україна. Кабінет Міністрів. Постанова «Про затвердження Порядку здійснення запозичень до місцевих бюджетів» від 24.02. 2003 р. № 207.
19. Україна. Президент. Указ «Концепція державної регіональної політики» від 25.05 2001 р. № 341/2001.

20. Україна. Президент. Указ «Про державне казначейство України» від 27.04.1995 р. IV 335/95 // Урядовий кур'єр. - 1995. - 30 травня.
21. Державне казначейство України. Наказ «Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів» від 04.11.2002 р. № 205.
22. Бескид Й. М. Державний бюджет України / Й. М. Бескид. - Тернопіль: Тернопільська академія народного господарства, 1996. - 107 с.
23. Біла О. Г. Фінанси: навч. посіб. / О. Г. Біла, І. Р. Чуй. - Л.: «Магнолія 2006», 2010.-390 с.
24. Бюджетні слухання: методичні рекомендації щодо організації та проведення бюджетних слухань в органах місцевого самоврядування України / [В. І. Кравченко, О. Ю. Кучеренко, І. І. Гейдар та ін.]. - К.: НДФІ, 2000.- 120 с.
25. Василик О. Д. Державні фінанси України: підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. - К.: НІОС, - 2002. - 608 с.
26. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник/О. Д. Василик. - К.: НІОС, -2000.-416 с.
27. Виконання місцевих бюджетів на основі положень Бюджетного кодексу: навч. посіб. Мод. 3 / С. І. Мельник, С. Б. Ільїних, І. Ф. Щербина. -К.: Міленіум, 2002. - 280 с.
28. Владимиров К. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / К. В. Владимиров, Н. І. Чуйко, О. Ф. Рогальський. - Херсон: Олді-плюс, 2006. - 352 с.
29. Державні фінанси в транзитивній економіці: навч. посіб. / [М. І. Карлін, Л. М. Горбач, Л. Я. Новосад та ін.; за ред. М. І. Карліна]. - К.: Кондор, 2003.-220 с.
30. Європейська хартія місцевого самоврядування [пер. з англ. Є. М. Вишневецького]. - Видавництво Ради Європи. - 9 с.
31. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. - К.: НІОС, 2000. - 384 с.
32. Кириленко О. П. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. П. Кириленко. -Тернопіль: Карт-бланш, 2004. - 192 с.
33. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: навч. посіб. / В. І. Кравченко. - К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. - 487 с.
34. Кравченко В. І. Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989-2001) / В. І. Кравченко. - К.: Видавничий дім «КМ Academia», 2001. - 460 с.
35. Місцеві фінанси: навч.- метод, посіб. / М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко, А. А. Славкова. - К.: КНЕУ, 2002-184 с.
36. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення: монографія / [за ред. А. Ф. Мельник]. - Тернопіль: Економічна думка, 2003. - 608 с.
37. Рева Т. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук. Н. В. Кучкова. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 208 с.

38. Сунцова О. О. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. О. Сунцова. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 560 с.
39. Бюджет та економіка. Основні тенденції січня-червня 2010 року / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Губенко, І. В. Самчинська]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. - К.: ДГВПП «Зовнішторг-видав України», 2010. -12 с.
40. Бюджетний Моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2009 рік / [І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Губенко, І. В. Самчинська]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи», USAID. -К.: 2009. - 136 с.
41. Вступ до бюджетного кодексу: навч. посіб. Мод. 1 / [С. І. Мельник, І. Ф. Щербина, Дж. Хансен та ін.]. - К.: Міленіум, 2001. - 144 с.
42. Галушка Є. О. Казначейська справа: навч. посіб. / Є. О. Галушка, О. В. Охрімівський, Й. С. Хижняк. - Чернівці: Книги - ХХІ, 2004. - 248 с.
43. Германчук П. К. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П. К. Германчук, І. Б. Стефанік, Н. І. Рубан, В. Т. Олександров. -К.: НВП «АВТ», 2004. - 424 с.
44. Єпіфанов А. О. Регіональна економіка: навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, І. В. Сало. - К.: Наукова думка, 2001. - 302 с.
45. Казначейська система виконання бюджету: підручник / [С. О. Булгакова, Н. В. Базанова, Л. В. Єрмоленко та ін.]. - К.: Київ. держ. торг. -екон. ун-т, 2000. - 250 с.
46. Костіна Н. І. Моделювання фінансів / Н. І. Костіна, А. А. Алексеев, П. В. Мельник. - Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. - 224 с.
47. Луніна І. О. Державні фінанси України в перехідний період /І.О. Лу-ніна. - Харків: Форт, 2000. - 296 с.
48. Опарін В. М. Бюджетна система / В. М. Опарін, І. В. Малько, С. Я. Кондратюк. - К.: КНЕУ, 2017. - 208 с